

Katedra výchovy ke zdraví PF JU

Požadavky ke státní závěrečné zkoušce z oboru „Učitelství výchovy ke zdraví pro základní školy“

Státní závěrečnou zkouškou student prokazuje, že je dostatečně připraven pro výuku výchovy ke zdraví jak po teoretické, tak po didaktické stránce. Student dále prokazuje, že je schopen fundovaně formulovat odpovědi vztahující se k zadané otázce, že rozumí klíčovým pojmům v rámci zadaného obsahového okruhu. Student má zejména prokázat samostatné myšlení ve vztazích a souvislostech v zadané oblasti a adekvátně zformulovat vlastní názor či postoj. K státní závěrečné zkoušce student předkládá a je schopen obhájit svá odborná portfolia z pedagogické praxe včetně předložení návrhu vlastního školního projektu podpory zdraví.

Státní závěrečná zkouška z oboru Učitelství výchovy ke zdraví pro základní školy má tři části A, B, C.

- A. V této části zkoušky student zpracuje a prezentuje náhodně vybraný obsahový okruh z biomedicínské oblasti a odpovídá na zadané otázky. Otázky se mohou týkat didaktické transformace zvoleného tematického celku.
- B. V této části zkoušky student zpracuje a prezentuje náhodně vybraný obsahový okruh ze společenskovední oblasti výchovy ke zdraví a odpovídá na zadané otázky. Otázky se mohou týkat didaktické transformace zvoleného tematického celku.
- C. Tato část zkoušky je obhajobou vypracovaného projektu.

Interdisciplinárním charakterem oboru výchova ke zdraví je dáno prolínání mnoha aspektů jednotlivými částmi SZZ. Jde např. o aspekt pedagogický, sociologický, psychologický event. psychopatologický či sociálně patologický, filosofický, etický, historický, legislativní, preventivně lékařský, sexuologický, etologický, ekologický apod.

Část A - biomedicínská oblast výchovy ke zdraví

1. Člověk a zdraví I. Definice zdraví a nemoci. Determinanty zdraví.
2. Člověk a zdraví II. Podpora zdraví a prevence; zdravotní gramotnost. Význam preventivní péče o zdraví člověka.
3. Člověk a zdraví III. Životní styl. Definice životního stylu. Rekreační a volný čas.
4. Infekční nemoci. Očkování; původci nemocí; způsoby šíření nákazy; příznaky nejčastějších onemocnění; běžné infekční nemoci a jejich léčení.
5. Chronické neinfekční nemoci I. Příčiny neinfekčních chronických chorob; kardiovaskulární choroby (ateroskleróza, hypertenze aj.) a jejich prevence.
6. Chronické neinfekční nemoci II. Nádorová onemocnění a jejich prevence; příčiny nádorových onemocnění, výskyt nádorových onemocnění, obecné zásady prevence.
7. Chronické neinfekční nemoci III. Obezita; nadváha a obezita, typy obezity, zdravotní rizika, obezita u dětí; příčiny, prevence a léčení.
8. Chronické neinfekční nemoci IV. Osteoporóza, zubní kaz; příčiny a prevence osteoporózy; hygiena ústní dutiny a prevence jejich onemocnění; rodiče a pedagogové jako nejvýznamnější aktéři podpory zdraví.
9. Životní prostředí a zdraví člověka I. Civilizační nemoci. Vybrané globální problémy životního prostředí; přelidnění, trvale udržitelný rozvoj.

10. Životní prostředí a zdraví člověka II. Ekologie v každodenní praxi rodiny a školy; význam ekologické výchovy ve výuce na ZŠ pro výchovu ke zdraví, výuka v přírodě a ve školní zahradě.
11. Životní prostředí a zdraví člověka III. Ekopsychologie. Výchova ke zdraví v mimoškolních činnostech; aktivní odpočinek, adekvátní pohybový režim a životní prostředí. Působení školy na možnosti aktivního trávení volného času.
12. Reklama a vliv reklamy na výživu člověka. Značení výrobků v ČR, biopotraviny, environmentálně odpovědné nakupování a chování.
13. Obecné zásady při ošetřování nemocného v rodině; péče o chronicky nemocného – jedinec s alergií, astmatem, s epilepsií, s diabetem.
14. Základní druhy postižení. Člověk s disabilitou tělesnou – druhy, charakteristika. Člověk s disabilitou mentální – druhy, charakteristika.
15. Základní druhy postižení. Člověk s disabilitou smyslovou – druhy, charakteristika. Obecné zásady při komunikaci v rodině, ve škole; integrace, inkluze.

Část B – společenskovední oblast výchovy ke zdraví

1. Psychosociální vývoj osobnosti, Eriksonova teorie specifických vývojových krizí (resp. vývojových úkolů), klíčové momenty v různých fázích vývoje osobnosti (v tomto pojetí) z hlediska výchovného působení a souvislost s vývojovým cyklem rodiny.
2. Psychologické souvislosti morálního vývoje, některé známé periodizace morálního vývoje a jejich pedagogické implikace. Faktory stimulující (inhibující) morální vývoj jedince.
3. Rozvoj osobnosti a výchova v rodině, ve škole. Základní dimenze výchovy, výchovné styly a jejich psychologické souvislosti, protektivní a rizikové faktory psychického vývoje dětí při různých způsobech výchovy. Význam sebepoznání pro vychovávajícího.
4. Situace komplikující, popř. ohrožující zdravý vývoj osobnosti. Hlavní výchovné chyby, příčiny a následky nevhodného (popř. ohrožujícího) způsobu zacházení s dítětem v rodině. Citová deprivace, citová subdeprivace a její následky. Týrání, zanedbávání dítěte, zneužívání dítěte, traumatizace dítěte rodičem a její následky. Možnosti reparace. Možnosti prevence.
5. Zátěžové a náročné životní situace z psychologického hlediska. Krize v životě člověka. Protektivní a rizikové faktory psychického zdraví. Stres, strategie zvládání stresu. Způsoby zvládání životních těžkostí, techniky podporující zvládání těžkostí, sociální opora, sebvýchova a duševní zdraví, sebereflexe, sebepoznávání a zrání osobnosti.
6. Sociální patologie, vymezení pojmu, kategorizace problémů. Sociálně patologické jevy, některé rizikové faktory sociálně patologických problémů, souvislost sociálně patologických problémů s individuálními způsoby zvládání životních těžkostí, s osobnostní zralostí.
7. Závislost, základní pojmy. Alkoholová závislost, její rizikové faktory, vývoj závislosti na alkoholu, typy alkoholismu, psychické a sociální důsledky závislosti na alkoholu. Závislost na nealkoholových drogách, její rizikové faktory, vznik a vývoj závislosti, charakteristické projevy abúzu různých nealkoholových drog, psychické a sociální důsledky drogové závislosti. Patologické hráčství, rizikové faktory, vznik, vývoj a sociální důsledky hráčské závislosti. Prevence závislostí.
8. Agresivita a násilné chování. Agresivita v rodině. Agresivita ve školním prostředí. Asymetrická agrese a její hlubší psychologické souvislosti, týrání, zneužívání, šikanování. Šikanování ve školní třídě (event. vrstevnické skupině), zvláštnosti šikanování u dětí a mládeže, psychologické souvislosti, skupinová dynamika šikanování, rizikové osobnostní

faktory agresorů, mnohostranné následky šikanování ve třídě, zvládání (diagnóza, zásah) a prevence šikanování.

9. Xenofobie, intolerance, rasismus, rasové násilí (souvinnost se šikanováním), diskriminace - psychologické a pedagogické souvislosti. Výchova k náboženské a rasové toleranci, multikulturní výchova.
10. Osobní bezpečí. Výchova k bezpečnému chování v sociálním kontaktu s vrstevníky, v krizových situacích různého druhu a v různém prostředí. Sexuální výchova v kontextu ochrany zdraví v ČR a EU.
11. Svépomoc a vzájemná pomoc, sociální opora, možnosti a meze laické krizové intervence. Dítě, rodina a poradenství. Poradenství ve škole. Rodinné poradenství. Poradenství v oblasti sociálně patologických jevů. Poradenství pro volbu povolání. Spolupráce učitele s poradcem.
12. Základy rodinného práva. Prameny rodinného práva, práva a povinnosti vznikají uzavřením manželství, rodičovská zodpovědnost, náhradní rodinná péče, osvojením a pěstounská péče.
13. Patologické hráčství, rizikové faktory, vznik, vývoj a sociální důsledky hráčské závislosti. Prevence závislosti. Možnosti a meze krizové intervence pedagoga. Instituce pomáhající dětem v ohrožení (popř. nelehké, svízelné situaci), možnosti spolupráce učitele s těmito institucemi.
14. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, Úmluva o právech dítěte, pojmy: dítě, mládež, nezletilý, mladistvý, věk blízký věku mladistvého, trestně právní odpovědnost. Mezinárodní úřad na ochranu dětí.
15. Režim dne, organizace práce a výchova ke zdraví. Efektivita při organizování vlastní práce u žáka. Práce s informacemi, vyhledávání informací. Vztah ke zdraví člověka. Efektivní výchovná práce. Informování a formování. Efektivita práce u učitele.

Část C – Školní projekt podpory zdraví

Projekt uzavírá didaktickou přípravu studenta výchovy ke zdraví. Splněním projektového úkolu student prokazuje svou pedagogickou a didaktickou kompetenci. Student si z RVP ZV (oblast Člověk a zdraví, vzdělávací obor Výchova ke zdraví) vybere libovolný tematický celek a promyslí jeho didaktickou transformaci, naplánuje její konkrétní realizaci ve vyučovacím procesu a vytvoří projekt. Projekt má obsahovat:

- cíle
- teoretické zázemí (resp. východiska) vybraného tematického celku,
- základní pojmy, vztahy, souvislosti, pojmovou analýzu,
- analýzu mezipředmětových vztahů,
- zařazení do RVP ZV, klíčové kompetence
- návrh na strukturaci a organizaci výuky,
- popis metod práce,
- návrh konkrétní metodiky,
- plánované pomůcky atp.

Doporučená literatura:

ADÁMKOVÁ, V. (2010). *Civilizační choroby – žijeme spolu*. Praha: Triton.

HAVLÍNOVÁ, M. (2006). *Program podpory zdraví*. Praha: Portál.

HENDL, J., & DOBRÝ, L. (2011). *Zdravotní benefity pohybových aktivit*. Praha: Karolinum.

- KASTNEROVÁ, M. (2011). Prevence a podpora zdraví. In M. Kastnerová, (Ed.), *Poradce pro výživu*. České Budějovice: Nová Forma.
- KASTNEROVÁ, M. (2012). Prevence a podpora zdraví. In M. Kastnerová, (Ed.), *Poradce zdravého životního stylu*. České Budějovice: Nová Forma.
- KREJČÍ, M. *Výchova ke zdraví – strategie výuky duševní hygieny ve škole*. Č. Budějovice: Jihočeská univerzita, 2011.
- KREJČÍ, M. , ŠULOVÁ, L., ROZUM, F., HAVLÍKOVÁ, D. (2011). *Výchova ke zdravému životnímu stylu*. Plzeň: Fraus.
- PRŮCHA, J.(2006). *Přehled pedagogiky*. Praha: Portál.
- KUKAČKA, V. (2010). *Udržitelnost zdraví*. České Budějovice: JU.
- MACHOVÁ, J., & KUBÁTOVÁ D. (2009). *Výchova ke zdraví*. Praha: Grada.
- MAREŠ, J. (2013). *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál.
- MARTÍNEK, Z. (2009). *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada Publishing.
- SKALKOVÁ, J. (2007). *Obecná didaktika*. Praha: Portál.
- STRNADLOVÁ, A. (2011). *Tvorba a metodika projektů k podpoře zdraví – studijní text*. Ostrava: Ostravská univerzita.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf